

РЕЦЕНЗИЯ

ВЪРХУ ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД „ТЕХНОЛОГИЧЕН МОДЕЛ ЗА РАЗВИТИЕ НА НАДАРЕНИ УЧЕНИЦИ ОТ НАЧАЛНИТЕ КЛАСОВЕ“ С АВТОР ПЕТЯ АНГЕЛОВА КОСТОВА ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН“ДОКТОР“ ПО ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 1.2. ПЕДАГОГИКА ОБЛАСТ НА ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ 1. ПЕДАГОГИЧЕСКИ НАУКИ

ДОКТОРСКА ПРОГРАМА“ТЕОРИЯ НА ВЪЗПИТАНИЕТО И ДИДАКТИКА“

написал рецензията: проф. к.п.н. Петър Диков Петров, член на научното жури, назначено със заповед № 1341/22.07.2019 на Ректора на ЮЗУ „Н.Рилски“ Благоевград

дом. адрес: София 1799 ж.к. „Младост“-2, бл.224 вх.2 ет.2.ап.19

джи-ес-ем: 0879 -27-39-15 petrofp@mail.bg

1. Кратки данни за докторанта. Петя Ангелова Костова е родена на 6 ноември 1981 г. По националност е българка, а по пол – жена. Завършила е средно образование в езикова гимназия със специалност немски език, бакалавърска степен: начална училищна педагогика с немски език и магистърска степен: мениджмънт и управление на образованието. Има множество сертификати и грамоти, което ми дава основание да твърдя, че тя на практика осъществява парадигмата за перманентно образование и учене. Наистина впечатлява броят на участията ѝ в различни форуми, проекти, конференции и пр.(„само“ **18 !**). Декларира, че освен родния си език владее добре немски и английски. Притежава организаторски умения и социални компетенции.

2. Кратки данни за докторантурата. Петя Костова се обучава и завършва редовна форма на докторска програма по „Теория на възпитанието и дидактика“ в катедра „Педагогика“ на ЮЗУ „Н. Рилски“ Благоевград. Неин научен ръководител е проф. д.н. Добринка Лукова Тодорина. Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита на заседание на катедра „Педагогика“ на 03.07.2019 г.

3. Общо описание на дисертационния труд. Архитектониката на рецензираната дисертация включва: увод (значимост на проблема; концепция на изследването); Първа глава „Теоретични основи на проблема за надарените ученици в българското училище“; Втора глава „Отношение на учениците, учителите и родителите към проблема за развитието на надарените деца от начален етап на основната образователна степен“; Трета глава „Технологичен модел за развитие на надарените ученици от началния етап на основната образователна степен и приложението му в педагогическата практика“; Заключение; Литература; Приложения. Материалът е в обем 165 страници, от които 146 основен текст и 19 страници приложения (общо 9 приложения). В текста са включени 12 таблици и 38 графики. Библиографската справка съдържа 149 заглавия на кирилица, 2 заглавия на латиница и 15 интернетизточници. Според мен тази структура е **приемлива** и лесно може да ориентира читателя в проблематиката.

4. Актуалност на проблема. С основание може да се твърди, че разработвания от Петя Костова проблем понастоящем е **много актуален и значим**, както за теорията, така и за училищната практика. Според мен този проблем е еднакво важен както за психопедагогиката, така и за дидактиката, теорията на възпитанието, методиките на обучението в началните класове и умерения „пресантимант“ на родителите. През последните десетилетия в педагогиката все по-голяма популярност придоби компетентностният подход и свързаната с него конструктивистка образователна парадигма. Тя разглежда ученето като процес на активно конструиране на знания и умения от учащите се чрез изграждане и реконструиране на наличните когнитивни структури (схеми) в процеса на овладяване на новия опит. А това предполага все по-широкото приложение в цялостния образователен процес на **интерактивни методи и форми на**

обучение, на електронно-дистанционното обучение, на ученето през целия живот. Сложността на тази проблематика осъзнава и докторантката, която в Увода се опитва да я представи от **различни аспекти:** педагогически, психологически и методически. Тя е наясно, че проблемът се нуждае от целенасочено теоретико-експериментално изследване конкретно за началния етап на основната образователна степен.

5. Познаване състоянието на проблема и подходи за неговото решаване. Откроява се умението на Петя Костова **логично и последователно** да разработва проблематиката на дисертационния си труд. Според мен тя успешно прилага **аналитико-синтетичния подход** на изложение, като съчетава хуманно личностната парадигма с интерактивната интерпретация на средата. В **концепцията** на изследването в **технологичен план** са представени обектът, предметът, целта, задачите, хипотезата на изследването, както и общата методологическа основа и определящите научни подходи. Много детайлно са описани методите за емпиричното изследване: констатиращо + анкетен метод; входящи тестове за входно равнище и установяване на равнището на общата интелигентност, обучаващ и заключителен дидактически експеримент, система от критерии и показатели, индикатори. Успешно се съчетава количествения с качествения апарат, като са използвани някои непараметрични методи, които не изискват предварително провеждане на микропроучване за установяване на характера на разпределението на проучваните явления. По мое мнение заслуга за този подробен инструментариум има и научният ръководител на докторантката, доколкото тази дисертация е една по-нататъшна конкретизация на втората докторска дисертация на проф. д. н. Д. Тодорина. Тази моя констатация се потвърждава от възприетата **структура** на изложението. Същевременно дисертацията на Костова се различава съществено по това,

че изследването е ориентирано към началния етап на основната образователна степен, докато разработките на проф. Годорина са по дидактика на висшето училище и са свързани с подготовката на студентите – бъдещи учители по тази проблематика.

В **първа глава** докторантката характеризира по-важните според нея особености на надарените ученици от начална училищна възраст и техните образователни потребности. На тази основа обобщено представя методиката за идентификация на тази категория ученици. Като акцентира върху развитието на надарените ученици в урочната дейност, тя не подценява и влиянието на извънкласната и извънучилищната дейност, както и ролята на родителите. Във **втора глава**, напълно целесъобразно, на основата на констатиращо емпирично изследване (чрез количествен и качествен анализ), се разкрива отношението на учениците, учителите и родителите от проучвания контингент към проблема за развитието на надарените ученици от началните класове. Основният извод, до който стига докторантката е, че навременното откриване на интересите и способностите на тези ученици е от изключителна важност, което предполага от една страна, непрекъснато усъвършенстване на професионалната компетентност на началните учители, а от друга, отговорното отношение на родителите към интересите и склонностите на своите деца, които често пъти са първични индикатори за надареност. Приложена е методиката на Зимбицявичене, чрез която се установява равнището на умствено развитие на изследвания контингент ученици, без обаче да я обосновава специално и да я съпоставя с други методики.

Трета глава според мен е **особено ценна**, тъй като в нея се представя и апробира **авторския технологичен модел** за развитие на надарени ученици от начална училищна възраст и приложението му в училищната практика. И тук докторантката остава вярна на възприетия от

нея синтез между количествения и качествения анализ на изследваните явления. Като представя лаконично методологическите основания за създаване на дидактическия модел, тя го апробира чрез обучаващ и заключителен дидактически експеримент, извеждайки система от критерии, показатели и равнища на измерване развитието на общата интелектуална надареност на изследвания контингент от ученици в условията на класа. Изводите, които извежда, се основават на сравнителния количествен и качествен анализ на резултатите от проведените входящи и изходящи тестове. Демонстрирани са възможностите на Костова за творчески търсения, оригиналност при създаването на модела и същевременно съобразеност с детерминантата възрастови особености на контингента деца, с които работи.

6. Авторефератът представя накратко съдържанието на дисертационния труд и много ясно отразява извършената научноизследователска и приложна дейност от Петя Костова. В областта на разработваната дисертационна теза са посочени 11 авторски публикации в учебни помагала, годишници, сборници и лаборатории. Те са посветени на по-конкретни въпроси. По тях може да се съди и за нейното постепенно формиране като учен.

7. Научни приноси. Изцяло приемам формулираните от П. Костова научни и научно-приложни приноси. Най-обобщено казано, от една страна, това е авторският технологичен модел за диагностициране и стимулиране на тази основа развитието на надарени ученици в начална училищна възраст, а от друга - разработеният сравнително достъпен за училищните психолози и педагози инструментариум за неговото приложение в педагогическата практика .

8. Препоръки.

- Желателно е авторката да напише монографичен труд, за да популяризира резултатите от проведеното от нея теоретико-експериментално изследване за развитието на талантливите деца от началните класове. В него според мен трябва да се включи поне един параграф от източници на латиница, което би обогатило теоретичния анализ.
- . Известно е, че сред авторитетни учени психолози все още продължават дискусиите по тази проблематика и по-специално за общата интелигентност в ранна възраст, за съотношението между т.нар. флуидна и кристална интелигентност, за констелацията между компонентите им и пр. У нас широка известност получи тестът за обща интелигентност на Х. Айзенк за лица над 18-годишна възраст. Добре е началните учители, а и по-широк кръг от читатели да имат по-задълбочени познания в тази важна област на познанието.

9. Въпроси:

- Какво е мястото на проведеното констатиращо изследване за отношението на учениците, учителите и родителите към проблема за развитието на надарените ученици от началните класове в рамките на цялостната концепция на труда?
- Как бихте мотивирали и активизирали началните учители за по-голямо внимание и грижа спрямо развитието на надарените ученици в техните класове?

10.Общо заключение. Предложеният ми за рецензия дисертационен труд е добре замислено и осъществено теоретико-емпирично изследване с несъмнена практическа стойност за диагностика и развитие на надарени ученици в начална училищна възраст. Трудът напълно отговаря на изискванията на Закона за РАСРБ и

Правилника за неговото приложение. Всичко това ми дава достатъчно основание да гласувам с „ДА” и да препоръчам на всички членове на научното жури да присъдим образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 1.2. Педагогика на **Петя Ангелова Костова**.

РЕЦЕНЗЕНТ:.....

(ПРОФ. К.П.Н. ПЕТЪР ДИКОВ ПЕТРОВ)